

Izvorni naučni rad

Primljeno 27. 5. 2019, prihvaćeno za objavljivanje 10. 6. 2019.

Doc. dr. sc. Amina Pehlić

Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici
amina.pehlic@gmail.com

NEOLOGIZMI U GOVORU DJECE

Sažetak

Rad predstavlja studiju slučaja – u toku longitudinalnog praćenja govora jednog djeteta urednog govorno-jezičkog razvoja, bilježene su govorne "greške", tj. nove tvorbe ili neologizmi u vremenskom periodu od treće do šeste godine života. U ranije objavljenom radu iz prikupljenog materijala istog longitudinalnog praćenja analizirane su "greške" u morfološkim oblicima glagola, pridjeva i zamjenica, a u ovom radu analizom su obuhvaćene "greške" u oblicima imenica i u tvorbi riječi.

Naime, cilj istraživanja u ovom radu bio je da se uradi analiza dječijih neologizama u oblicima imenica i u tvorbi riječi.

Od metoda istraživanja korištena je metoda učestvujućeg posmatranja i komparativno-deskriptivna metoda.

Neologizmi iz istraživačkog korpusa potvrdili su ono što je i ranijim istraživanjima naglašeno: tragajući za odgovarajućim gramatičkim oblicima i riječima, dijete čini "greške" koje su ustvari potvrda da ono na osnovu govornog uzorka, tj. govora koji čuje u svome okruženju, izdvaja pravila gramatike maternjeg jezika.

Izdvojen je zaključak da će dijete vremenom naučiti standardnojezičke oblike, te stoga "greške" ne treba bespogovorno ispravljati i skretati pažnju na njih kao na "nepravilne" oblike, već roditelj (odgajatelj) treba na nekritički način djetetu ponuditi ispravne modele, a kad se radi o inovacijskim semantemima (leksemima i gramatemima), njih će iskoristiti kao podsticaj za razvijanje kreativnosti u jeziku.

Ključne riječi: *neologizmi, "greške", inovacijski semantemi, usvajanje jezika*

Uvod

Neologizam se u rječnicima bosanskog jezika definira kao: 1. nova riječ koja se počinje upotrebljavati u nekom jeziku, može biti potpuno nova tvorenica, kovanica ili posuđenica iz drugog jezika (Halilović, Palić i Šehović, 2010, str. 748); 2. nova riječ, kovanica ili posuđenica iz drugog jezika, riječi koje se tvore od postojećih elemenata prema odgovarajućem modelu (up. biblioteka, diskoteka, datoteka itd.) (Čedić i sar., 2007, str. 451).

U ovom radu pod neologizmima podrazumijevamo dječije "greške" u govoru, odnosno dječije nove tvorbe – nove oblike i riječi koje djeca tvore logikom govora, a koje na neki način odudaraju od gramatike govora.

Neologizmi u dječijem govoru dio su prirodnog govorno-jezičkog razvoja, traju kraći vremenski period, nakon čega u potpunosti nestaju.

Prema ranijem istraživanju neoloških tvorbi u hrvatskom jeziku (Pavličević-Franić, 2005, str. 59–62), u kojem je učestvovalo 238 djece predškolske dobi (tri do šest godina) i 257 učenika mlađe školske dobi (sedam do deset godina), čiji je govor više godina sniman, bilježen i analiziran, zaključeno je da su neologizmi zastupljeniji u predškolskoj dobi u odnosu na mlađu školsku dob, a s obzirom na zastupljenost prema vrstama riječi, najprisutniji su u oblicima imenica (45,3%), zatim u oblicima glagola (36,3%) pa pridjeva (13,6%), dok su neologizmi ostalih vrsta riječi (4,8%) mnogo rjeđi. Istraživanje je potvrdilo i postojanje tri osnovna razloga nastanka neologizama: 1. pragmatička funkcija jezika (potreba da se popuni praznina u dječijem govoru usljed nepoznavanja određenih oblika ili riječi koji su potrebni za ostvarenje komunikacije, odnosno potreba za novim ili starim riječima u novim komunikacijskim situacijama), 2. slijed psihičkog i jezičkog razvoja (burna kognitivna aktivnost očituje se i u razvoju govornih sposobnosti: govorne igre, mozgalice, slagalice, premetaljke vezane za gramatičku proizvodnost), 3. afektivnost dječijeg načina izražavanja (emocionalni podsticaj u igrama praćen osjećajem ugone pri brbljanju, veseli jezički ritam koji prati brojalice, brzalice, stihove, igre riječima).

Kao pokazatelj ranojezičkog usvajanja jezičkog znaka javljaju se tzv. *inovacijski semantemi*, neologizmi koji su rezultat

usvojenih tvorbenih pravila na osnovu kojih dijete samo oblikuje nove riječi. Manifestiraju se kao: 1. *inovacijski leksemi*, kada se prema postojećem tvorbenom uzorku tvori riječ koja na planu izraza postoji u maternjem jeziku, ali joj dijete na planu sadržaja daje novo značenje. Naprimjer, prema tvorbenom uzorku *učitelj – učiteljica, doktor – doktorica, krojač – krojačica* dijete tvori riječ *konjica (konj – konjica)*. Naime, *konjica* je riječ koja s obzirom na oznaku postoji u maternjem jeziku, ali s značenjem *konjaništvo*, a dijete joj daje novo značenje – *ženka konja, kobila*; 2. *inovacijski gramatemi*, kada dijete tvori novu riječ koja ne postoji u maternjem jeziku, ali koja je u skladu s određenim gramatičkim pravilom. Naprimjer, *zmijac* (mužjak zmije) prema *zmija* ili *krtac* (mužjak krtice) prema *krtica* – kao *glumac* prema *glumica* i sl. (Pavličević-Franić, 2005, str. 50–55).

Neologizmi se kao rezultat usvajanja gramatičkih pravila i oblika manifestiraju u oblicima fleksije riječi u deklinacijskim, konjugacijskim ili komparacijskim paradigmama. Primjeri: *ponèsiću* sebi vode; možeš li mi *pošàljiti* ovu igricu; hoću da *òprām* ruke, što oni *bjèžū* od mene; sad ti je malo *kràtkijā* kosa – neki su od primjera iz analize neologizama u oblicima glagola i pridjeva navedenih u ranije objavljenom radu (Pehlić, 2018, str. 323–326).

Neologizmi u dječijem govoru obilježje su govorno-jezičkog razvoja djece različitih jezika i govore u prilog *nativističkoj teoriji* usvajanja jezika, čiji predstavnici tvrde da se djeca rađaju sa sposobnošću usvajanja jezika, sa tzv. urođenim mehanizmom koji omogućuje djetetu da na osnovu govornog uzorka koji čuje iz svoje okoline rekonstruira sistem gramatičkih pravila maternjeg jezika (Bugarski, 1973, str. 44–52). Zastupnici ostalih teorija usvajanja jezika ističu značaj drugih faktora u procesu učenja maternjeg jezika. Tako bihevoristi (*bihevoristička teorija*) ističu da se jezik uči po modelu: podražaj – odgovor na podražaj – potkrepljenje. Dijete sluša govor u svome okruženju (podražaj), oponaša ono što je čulo (odgovor na podražaj), nakon čega slijedi pozitivno (pohvala, nagrada) ili negativno potkrepljenje, odnosno poticajna ili niječna reakcija govornog modela (npr. roditelja). Na taj način, oponašajući odrasle govornike, metodom pokušaja i pogrešaka, podsticaja i ponavljanja, dijete usvaja jezičku strukturu. Prema *kognitivističkoj teoriji*, usvajanje jezika je povezano s kognitivnim

sposobnostima. Naime, spoznaja je uvjet za učenje općenito pa tako i za učenje jezika. Prema *socijalnoj teoriji*, za usvajanje jezika značajan je društveni kontekst i dječija potreba, odnosno motivacija za komunikacijom. Međutim, nijedna od navedenih teorija ne daje konačan odgovor na pitanje kako dijete u konačnici usvoji jezik. Naime, za svaku teoriju pojedinačno mogu se pronaći i argumenti i protivargumenti. Stoga je najprihvatljiviji zaključak da sve teorije zajedno daju odgovor na ovo pitanje. Naime, djeca se rađaju sa sposobnošću da nauče jezik u kratkom periodu nakon rođenja. Značajnu ulogu u usvajanju glasovnog sistema i prvih riječi ima učenje po modelu podražaj – oponašanje – potkrepljenje, dok je za kasnije usvajanje složenijih gramatičkih struktura od velikog značaja kognitivni razvoj (mišljenje). Također, neophodno je socijalno okruženje i dječija motivacija za komunikaciju sa okruženjem (Pavličević-Franić, 2005, str. 39–42; Prebeg-Vilke, 10–26; Bugarski, 1996, str. 57–62; Kuvač i Palmović, 2007, str. 47–62).

Metod

Rad predstavlja studiju slučaja – u toku longitudinalnog praćenja govora jednog djeteta, urednog govorno-jezičkog razvoja, bilježene su "greške", tj. nove tvorbe, neologizmi koje je dijete načinilo u spontanom govoru u vremenskom periodu od treće do šeste godine života. Inače, dijete je provodilo vrijeme u svojoj porodici (s roditeljima, dva brata i jednom sestrom), i u drugoj porodici koja je bila zadužena za čuvanje, a od četvrte godine pohađalo je predškolsku ustanovu.

Od metoda istraživanja, korištena je metoda učestvujućeg posmatranja (autorica rada bilježila je greške u govoru dječaka u svakodnevnim govornim situacijama) i komparativno-deskriptivna metoda (u analizi neologizama).

U ranije objavljenom radu *Razvojne pojave u govoru djece – greške u gramatičkoj strukturi* (Pehlić, 2018) iz prikupljenog materijala istog longitudinalnog praćenja analizirane su "greške" u morfološkim oblicima, glagola, pridjeva i zamjenica. Zaključeno je da se "greške" najčešće javljaju u oblicima koji u standardnom jeziku odudaraju od pravilne promjene – dijete "greškama" ujednačava morfološke osnove i nastavke tako što nepravilne

oblike preobličava u pravilne i na taj način gradi sistem pravilnih paradigmi. Tako su, ustvari, dječije "greške" često ispravke onoga što je u gramatici nepravilno. Ovakve "greške" javljaju se u govoru djece različitih maternjih jezika, što ukazuje da djeca prvo usvajaju najopćija pravila, a kasnije uče izuzetke. Također, one idu u prilog pretpostavci da u dječijem mozgu postoje strukture koje omogućavaju rekonstruiranje sistema pravila, odnosno gramatike maternjeg jezika na osnovu govornog uzorka, tj. govora koje dijete čuje iz svoje okoline.

U ovom je radu cilj istraživanja analiza "grešaka", odnosno novih tvorbi – neologizama u oblicima imenica i u tvorbi riječi.

Rezultati istraživanja

Tabela 1. *Imenice*

Primjeri iz istraživačkog korpusa	Uzrast
1. G jd. umjesto A jd. imenica m. r. <i>a</i> -deklinacije koje označavaju nešto neživo, analogijom prema A jd. imenica m. r. <i>a</i> -deklinacije koje označavaju nešto živo, kod kojih je A = G – Babo, mi gledali <i>Lēdenōg dōba</i> (Ledeno doba). – Da pravimo <i>tēnka</i> (tenk). (Dodaje prijatelju slagalice da prave tenk)	3,2 ¹ 4,9
2. G mn. imenica <i>sat</i> , <i>godina</i> i <i>kila</i> umjesto Gjd. u vezanoj sintagmi sa promjenljivim glavnim brojem, analogijom prema oblicima ove imenice uz nepromjenljive glavne brojeve (tri <i>sātī</i> = pet <i>sati</i> , šest <i>sati</i> itd.) – Mama, kad će tri <i>sātī</i> (sata)? – Je l' de da Adnan ima četiri <i>gōdīnā</i> (godine), a liči mi da ima tri <i>gōdīnā</i> kao Alejna. – Znaš koliko <i>kīlā</i> ima Samed? Trideset četiri <i>kīlā</i> (kile).	5,0 5,4 5,8
3. Proširivanje osnove imenica m. r. u mn. infiksima - <i>ov</i> -/ <i>-ev</i> - analogijom prema imenicama koje proširuju osnovu (<i>mravovi</i> = <i>tenkovi</i>) – Sad me ne mogu uzeti <i>mrāvovi</i> (mravi). (Brat ga	3,2

¹ 3 godine, 2 mjeseca

<p>podigao iznad mrava)</p> <p>– Kod Mumijevih je mnogo <i>dánōvā</i> (dana) stajala ona stolica.</p>	4,3
<p>4. Skraćivanje osnove imenica m. r. u mn. (G mn. <i>gradi/grada = mravi/mrava</i>)</p> <p>– Koliko nam još treba <i>grádī</i> (gradova) da stignemo? (Putuje iz Zenice prema Bihaću).</p> <p>– Koliko nam još treba <i>grádā</i> (gradova) da stignemo? (Ponovo pita nakon sat vremena).</p>	5,3 5,3
<p>5. Upotreba imenice <i>jaje</i> sa proširenom osnovom i u oblicima množine, analogijom prema oblicima jednine</p> <p>– Ovaj kaže: „Trebaš imati puno <i>jájētā</i> (jaja).“ (Igra igricu)</p>	5,1
<p>6. Upotreba imenice <i>hlače</i> (pluralia tantum) u obliku jednine, kao imenice koje imaju oba broja (Gjd. <i>košulje = hlače</i>)</p> <p>– Mama, gdje je dugme od <i>hláčē</i> (hlača).</p>	5,2
<p>7. Promjena roda i u skladu s tim slaganje pridjeva / zamjenice s imenicom (N mn. <i>prljave ruke = prljave zube</i>)</p> <p>– Meni su, mama, <i>prljave zūbe</i> (prljavi zubi).</p> <p>– Ja ne pročitam <i>tē slōve</i> (slova).</p>	3,4 5,2
<p>8. Neizvršena glasovna promjena, analogijom prema padežnim oblicima u kojima je u standardnom jeziku promjena izvršena (<i>slika, slike, slici...</i>) i obrnuta pojava, izvršena glasovna promjena u oblicima u kojima u standardnom jeziku nema promjene (<i>uštipci, uštipaka, uštipcima, uštipce...</i>)</p> <p>a) Palatalizacija:</p> <p>– Znaš kako je lijepa bila na <i>slicī</i> (slici).</p> <p>– Oni <i>zatvoreniki</i> (zatvorenici) hoće ubiti onog malog.</p> <p>– Može li kad pojedem <i>uštipce</i> (uštipke) da jedem medolino?</p> <p>b) Nepostojano <i>a</i>:</p> <p>– Trebaš biti dobar na <i>sàstanaku</i> (sastanku).</p> <p>(Odgovor na pitanje kad se bude dijete dana)</p>	5,9 5,8 5,6 4,6

– Mama, vidio ja negdje <i>màgaraca</i> (magarca).	4,9
– Je li kit veći od morskog <i>pàsa</i> (psa)?	5,7
– To se nije kod mene u <i>sànu</i> (snu) desilo.	5,6
– Vidiš da ima puno <i>òlòvkā</i> (olovaka).	4,1
– Vidiš koliko ja imam puno <i>pjêsmā</i> (pjesama).	5,6
c) Promjena <i>l</i> u <i>o</i> i alternacija <i>ijeli</i>	
– Mal mu <i>dijêl</i> (dio). (Igra igricu na računaru)	5,0
d) Promjena <i>o</i> u <i>e</i>	
– U Afriku možeš otići <i>bròdem</i> (brodom).	5,6

Analiza grešaka u oblicima imenica pokazuje da dijete uopćava, generalizira pravila – slijedeći uočene pravilnosti, primjenjuje ih (analogijom) i na oblike koji odstupaju, ili koji slijede drugu pravilnost. Tako će, naprimjer, imenice *mrav* i *dan* upotrijebiti sa proširenom osnovom u množini (*mravovi*, *danovi*), slijedeći logiku imenica m. r. koje u množini proširuju osnovu infiksom *-ov-*, dok će imenicu *grad*, koja u standardnom jeziku proširuje osnovu umetkom *-ov-*, upotrijebiti bez ovog dodatka (G mn. *gradi* / *grada*), analogijom prema imenicama koje ne proširuju osnovu. Ili, tragajući za odgovarajućim gramatičkim oblikom, suprotno stanju u standardnom jeziku, kreirat će oblik sa neizvršenom glasovnom promjenom – npr. L jd. *sliki* (prema oblicima N jd. *slika*, G jd. *slike*...); ili obrnuto, oblik sa izvršenom promjenom – npr. A jd. *uštípce* (prema oblicima N mn. *uštípci*; D, L i I mn. *uštípima*). Stoga se za rano učenje jezika može reći da na neki način podrazumijeva traganje za jezikom.

Tabela 2: Tvorba riječi

Primjeri iz istraživačkog korpusa	Uzrast	Tvorbeni modeli prema kojima dijete tvori nove oblike
– Mogu li kupiti <i>ùbijāč</i> neki da ubijam zombije?	3,2	<i>brijati</i> – <i>brijač</i> : <i>ubijati</i> – <i>ubijač</i>
– Mi nismo <i>lovāci</i> (lovci).	4,10	
– Mama, uzmi ono <i>brìsalo</i> (krpu) pa ovo očisti. (Špricao je prozor vodom pa traži da se obriše staklo)	4,1	<i>skakati</i> – <i>skakač</i> : <i>loviti</i> – <i>lovač</i> <i>dizati</i> – <i>dizalo</i> : <i>brisati</i> – <i>brisalo</i>

– Neko ko se kliže zove se <i>klizavac</i> . (Okliznuo se na tepihu i pao)	4,3	<i>skakati – skakavac : klizati – klizavac</i>
– Jesi li ti to <i>smécavac</i> . (Kaže bratu, jer je oko njegovog kreveta smeće)	4,10	<i>mirisati – miris : disati – dis</i>
– Kako je dobar ovaj <i>dīs</i> (Udiše miris opranog veša).	4,5	<i>sreća – nesreća : voda – nevoda</i>
– Znaš li ti da riba može da stoji u <i>něvodi</i> (na kopnu)?	5,4	<i>graditi – sagraditi : koristiti – sakoristiti</i>
– Ove trebaš knjige <i>sakoristiti</i> (iskoristiti).	4,1	<i>šamar – ošamariti : struja – ostrujiti</i>
– To je ono kad te <i>òstrūjī</i> . To je struja.	4,1	<i>jelo – najeli : dijeta – nadijetili</i>
– Nismo se mama i ja <i>nadijétili</i> (nismo na dijeti). (Ovo odgovara nakon što ga je otac pitao da li je na dijeti i mama rekla da ona nije).	4,5	<i>mirisati – mirisne : topiti – topne</i>
– A te su <i>topne</i> (topive). (Hoće druge bombone, koje se sporije tope)	4,1	<i>sretan – nesretan : visok – nevisok</i>
– On nije <i>něvisok</i> (Odgovor na pitanje: Kakav je onaj ko nije visok?)	4,8	<i>bez brige – bezrižni : bez soka – besokni</i>
– Nisi mi stavila sok za obdanište pa sam ja išao takav u obdanište, <i>běsòknī</i> (bez soka).	4,10	<i>odvezati – odvezano : odbraniti – odbranjeno</i>
– Je li ovo zabranjeno? A je li ovo <i>òdbrānjeno</i> (dozvoljeno)? (Na kutiji za deterđžent precrtana jedna etiketa, a druga nije)	4,11	<i>sretno – nesretno : dobro – nedobro</i>
– Ako mama bude pričala <i>nědobro</i> (loše), onda ona neće biti glavna.	5,2	

Primjeri tvorbe novih riječi iz korpusa (inovacijski semantemi) potvrđuju da dijete na osnovu jezičkog materijala koji čuje u svome okruženju usvaja / izdvaja tvorbene modele prema kojima onda samo oblikuje nove riječi.

Možemo zaključiti da neologizmi iz istraživačkog korpusa potvrđuju ono što je i ranijim istraživanjima uočeno: dijete rano nauči da u jeziku postoje pravilnosti, primjenjujući ih pravi "greške" koje, ustvari, potvrđuju da dijete na osnovu govornog uzorka koji čuje izdvaja pravila jezika.

Autori ističu da su djeca kod kojih je uočen proces usvajanja jezičkog znaka (pojava inovacijskih semantema u govoru) obično komunikacijski kompetentnija, sposobnija lingvistički misliti, i da su se kasnije pokazala kao uspješniji govornici jezika koji su usvojili provjeravajući mogućnosti njegove strukture u podsticajnoj okolini. U skladu s tim, inovacijske semanteme, kako lekseme tako i gramateme, treba smatrati pozitivnom pojavom u dječijem govoru i iskoristiti ih kao podsticaj, a ne smatrati preprekom u ranojezičkom usvajanju (Pavličević-Franić, 2005, str. 50).

Naime, dijete će s vremenom naučiti standardnojezičke oblike, te stoga "greške" ne treba bespogovorno ispravljati i skretati pažnju na njih kao na "nepravilne" oblike, već roditelj (odgajatelj) treba na nekritički način djetetu ponuditi ispravne modele, a kad se radi o inovacijskim semantemima, njih će iskoristiti kao podsticaj za kreativnost u jeziku, za razmišljanje o jeziku kao sredstvu sporazumijevanja i njegovim kreativnim mogućnostima. Naprimjer, nakon što dijete kaže: *Mi nismo lováci* (lovci), roditelj ili odgajatelj može pitati: *Šta su lovači?*, *Ko je lovač?*, *Ako je lovač onaj ko lovi nekog, kako bi se zvao onaj ko: igra neku igru (igrač), ko skače (skakač), ko trči (trkač).* *Koje se još riječi završavaju slično kao igrač, skakač, trkač? ... pjevač, nosač, kopač* i sl. Na ovaj način dijete zaključuje da riječi imaju iste završetke, odnosno da se sastoje od dijelova, što je pretpostavka za kasnije lakše osvješćivanje o glasovnoj strukturi riječi kao značajnoj pretčitačkoj vještini. Naime, da bi dijete naučilo čitati, bitan preduvjet je, između ostalog, i da shvati da se riječi sastoje od dijelova / glasova, odnosno da zna riječ raščlaniti na sastavne dijelove i te dijelove ponovo složiti u riječ (Čudina-Obradović, 1996), a uočavanje sličnih završetaka riječi polazna je osnova na tom putu.

U metodikama razvoja govora, kao i široj literaturi koja je tematski usmjerena na podsticanje govorno-jezičkog razvoja govornim igrama (Matić, 1986, str. 199–216; Matić, 1982, str. 159–171), mogu se pronaći brojni načini podsticanja dječijeg govornog stvaralaštva kojima kao osnova mogu poslužiti i dječiji inovacijski semantemi.

Zaključci

U ovom radu pod neologizmima (prema rječnicima bosanskog jezika: nove riječi, nove tvorenice, kovanice ili posuđenice iz drugog jezika) podrazumijevamo dječije "greške" u govoru, odnosno dječije nove tvorbe – nove oblike i riječi koje djeca tvore logikom govora, a koje na neki način odudaraju od gramatike govora.

Neologizmi su dio prirodnog dječijeg govorno-jezičkog razvoja, javljaju se u predškolskoj i ranoj školskoj dobi, nakon čega u potpunosti nestaju. Nastaju prije svega iz potrebe da se popuni praznina u dječijem govoru usljed nepoznavanja određenih oblika ili riječi koji su potrebni za ostvarenje komunikacije, ali i usljed burne kognitivne aktivnosti koju prati razvoj govornih sposobnosti, ili kao rezultat afektivnosti dječijeg načina izražavanja.

Rad predstavlja studiju slučaja – u toku longitudinalnog praćenja govora jednog djeteta, urednog govorno-jezičkog razvoja, bilježene su "greške", neologizmi koje je dijete načinilo u spontanom govoru u vremenskom periodu od treće do šeste godine života.

Neologizmi iz istraživačkog korpusa potvrđuju ono što je i ranijim istraživanjima naglašeno: dijete rano nauči da u jeziku postoje pravilnosti, primjenjujući ih pravi "greške" koje, ustvari, potvrđuju da ono na osnovu govornog uzorka, odnosno govora koji čuje u svome okruženju, izdvaja pravila jezika.

Dijete će s vremenom naučiti standardnojezičke oblike, te stoga "greške" ne treba bespogovorno ispravljati i skretati pažnju na njih kao na "nepravilne" oblike, već roditelj (odgajatelj) treba na nekritički način djetetu ponuditi ispravne modele, a kad se radi o inovacijskim semantemima (leksemima i gramatemima), njih će iskoristiti kao podsticaj za kreativnost u jeziku, za razmišljanje o

jeziku kao sredstvu sporazumijevanja i njegovim kreativnim mogućnostima.

Na kraju treba naglasiti – iako je za istraživanje neologizama u govoru djece neophodno koristiti se svakodnevnim bilježenjem "grešaka" kako bismo ih uspjeli evidentirati, za donošenje određenih zaključaka o usvajanju pojedinih oblika neophodno je imati i uvid u širi korpus dječijeg govora. Stoga bi istovremeno uz longitudinalno bilježenje "grešaka" trebalo i pratiti govor istog djeteta, tj. oko sat vremena jednom sedmično snimati govor i transkribirati ga, a zatim praviti i baze u određenim kompjuterskim programima koji su namijenjeni za istraživanje dječijeg jezika. Naime, praksa pravljenja korpusa dječijeg jezika u svijetu prisutna je još od polovine prošlog stoljeća, a radovi zasnovani na ovakvim korpusima su uobičajeni. U Bosni i Hercegovini, koliko nam je poznato, ovakvi korpusi još ne postoje.

Literatura

- Bugarski, R. (1996). *Uvod u opštu lingvistiku*, Beograd: Čigoja.
- Bugarski, R. (1973). Dečji jezik i lingvistička teorija, *Zbornik 6, Dečji govor*, str. 45–52, Beograd: Naučna knjiga.
- Čedić, I., Hajdarević, H., Kadić, S., Kršo, A. i Valjevac, N. (2007). *Rječnik bosanskog jezika*, Sarajevo: Institut za jezik.
- Čudina-Obradović, M. (1996). *Igrom do čitanja*, Zagreb: Školska knjiga.
- Halilović, S., Palić, S. i Šehović A. (2010). *Rječnik bosanskoga jezika*, Sarajevo: Filozofski fakultet u Sarajevu.
- Kuvač, J. i Palmović, M. (2007). *Metodologija istraživanja dječjeg jezika*, Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Matić, R. (1982). *Praktični primeri za rad na razvoju govora dece predškolskog i mlađeg osnovnoškolskog uzrasta*, Beograd: IŠRO „Privredno finansijski vodič“.
- Matić, R. (1986). *Metodika razvoja govora djece (do polaska u školu)*, Beograd: Nova prosveta.
- Pavličević-Franić, D. (2005). *Komunikacijom do gramatike: razvoj komunikacijske kompetencije u ranome razdoblju usvajanja jezika*, Zagreb: Alfa.
- Pehlić, A. (2018). Razvojne pojave u govoru djece – greške u gramatičkoj strukturi, *Zbornik radova 7. međunarodnog*

naučno-stručnog skupa "Obrazovanje, jezik, kultura: tendencije i izazovi", str. 321–329, Zenica: Filozofski fakultet Univerziteta u Zenici.

Prebeg-Vilke, M. (1991). *Vaše dijete i jezik – materinski, drugi i strani jezik*, Zagreb: Školska knjiga.

NEOLOGISMS IN CHILDREN'S SPEECH

Amina Pehlić, PhD

Abstract

The paper presents a case study – speech "errors", neologisms were recorded during the longitudinal monitoring of a child's speech, i.e. regular speech and language development from the third to the sixth year of life. The previously published work using the material collected during the same longitudinal monitoring analyzed "errors" in the morphological forms of verbs, adjectives, and pronouns, while this paper explores the forms of nouns and word formation.

A participatory observation method and a comparative descriptive method were used to gather data.

The neologisms from this research confirm what has been emphasized in previous research: searching for appropriate grammatical forms and words a child makes "errors" that in fact verify that children derive the native language grammar rules from the language patterns, i.e. speech they are exposed to.

A child will learn standard language forms over time, so "errors" should not be always corrected and drawn attention to as "irregular" forms, but a parent (educator) should offer correct forms to the child not criticizing him/her, and when it comes to innovative semantemes (lexical and grammatical units), they should be used as an incentive for creativity in language, for thinking about language and its creative possibilities.

Keywords: neologisms, "errors", innovative semantemes, language acquisition

د. أمينة بھلیتش، كلية التربية الإسلامية - جامعة زیتسا

الألفاظ الجديدة في كلام الأطفال

الملخص

يقدم البحث دراسة حالة - أثناء المتابعة الطولية لكلام أحد الأطفال، ولتنمية كلامه اللغوي السليم. وقد تم تسجيل "أخطاء" الكلام، والألفاظ الجديدة، خلال الفترة الزمنية من السنة الثالثة إلى السنة السادسة من العمر. وفي البحث المنشور مسبقاً، تم تحليل "الأخطاء" في الأوزان الصرفية للأفعال والصفات والضمائر من المواد التي تم جمعها من نفس المتابعة الطولية، وفي هذه المناسبة تم تضمين أوزان الأسماء وتصريف الكلمات. ومن طرق البحث استخدمت طريقة الملاحظة التشاركية والطريقة الوصفية المقارنة. إن الألفاظ الجديدة من المدونة المدروسة تؤكد ما جاء في البحوث السابقة: من خلال البحث عن الأوزان المطلوبة والكلمات النحوية المناسبة، يرتكب الطفل "أخطاء" وهي في الواقع تؤكد أنها تستند إلى نمط الكلام، أي. الكلام الذي يسمعه في بيئته ويحدد قواعد لغته الأم. ومع مرور الوقت سوف يتعلم الطفل أسس اللغة القياسية، ولذلك لا ينبغي تصحيح "الأخطاء" بلا عذر ولفت الانتباه إليها على أنها أشكال "غير صحيحة"، ولكن يجب على الوالد (المعلم) تقديم النماذج الصحيحة للطفل بطريقة غير مباشرة، وعندما يتعلق الأمر بدلالات الألفاظ الجديدة (معجم وقواعد)، سيتم استخدامها كحافز للإبداع في اللغة، والتفكير في اللغة وإمكاناتها الإبداعية.

الكلمات الأساسية: الألفاظ الجديدة، الأخطاء، دلالات الألفاظ، اكتساب اللغة